

AUTORITA A VÝZNAM OTCA A MATKY V OBDOBÍ ADOLESCENCIE

Miroslava Fekete

Filozofická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave

Anotácia: Príspevok sa zaoberá autoritou, jej uplatňovaním a mierou využitia v rodinnej výchove, príčinami a dôsledkami jej nedostatku a straty v spoločnosti a pri výchove mladých ľudí v období adolescencie. Chceme poukázať na význam rodičovskej autority, na jej dôležitosť a nenahraditeľnosť.

Kľúčové slová: autorita vo výchove, adolescencia, výchova v rodine, výchovné štýly, postmodernita, úloha otca a matky výchove.

V súčasnosti je charakteristická kríza autority, a to nielen vo výchove, ale i v celej spoločnosti. Autorita je v mnohých oblastiach nežiaduca a mylne chápaná ako niečo manipulatívne, obmedzujúce, direktívne. Vo výchove je uprednostňovaná hlavne sloboda, voľnosť a takmer žiadne pravidlá. Podľa Potočárovej (2003, s. 82) „možno autoritu vymedziť ako sociálny vzťah ľudí, ktorí sú z nejakého dôvodu nositeľmi vážnosti, rešpektu a úcty, a medzi tými, ktorí im vážnosť osvedčujú, rešpekt a úctu prejavujú.“ Pedagogická psychológia (Ďurič-Bratská, 1997, s. 40) definuje autoritu ako špecifický druh uznania, ocenenia, vážnosti a dôstojnosti človeka vo vzťahu k iným ľuďom. V sociálnej psychológii má autorita dva významy – buď sa stotožňuje s pojmom moc, alebo ide o osobnostnú preferenciu. Průcha (2009) rozdeľuje autoritu na:

- **tradičnú (formálnu)**, ktorá je postavená na nositeľovi autority v hierarchii alebo na jeho príslušnosti k určitej sociálnej skupine, bez ohľadu na jeho osobné kvality,

- **neformálnu**, ktorá vyplýva zo slobodného uznania prevahy v niektorých významných oblastiach pozitívneho hodnotenia jeho nositeľa.

Etymológia slova autorita je latinské *auctoritas*, čo znamená záruku, istotu, podporu, spoľahlivosť, hodnovernosť.

Vališová (2008) interpretuje autoritu ako hru „sociálnych rolí“ kde na jednej strane je rola vedúceho, čiže nositeľa autority (učiteľ, rodič), a na druhej strane rola nasledujúceho, to znamená príjemcu autority (žiak, študent, dieťa). Obidve tieto roly sa navzájom ovplyvňujú, dotvárajú a doladujú.

„Autoritu uplatňujú rodičia rôznou mierou (model autokratický, autoritatívny, demokratický, povoľovací, liberálny, nedbajúci) a s rôznym podielom oboch pohlaví (rodina patriarchálna, patriocentrická, egalitárna, demokratická, matricentrická, matriarchálna)“ (Vališová, 1999, s. 75). Existuje súvislosť medzi rodičovskou výchovou, štýlom výchovy, intenzitou autority a tým, ako dieťa na tento štýl reaguje a správa sa. Čáp a Mareš (2001, s. 303) vyčleňujú výchovný štýl prípadne spôsob výchovy v rámci výchovných procesov ako: „emočné vzťahy dospelých a detí, ich spôsob komunikácie, veľkosť požiadaviek na dieťa, spôsob ich kladenia a kontroly. Prejavuje sa tiež voľbou ich prostriedkov a spôsobom reagovania na ne.“

Rôzne štýly výchovy boli opisované od nepamäti až do súčasnosti, striedali sa obdobia prísnej autokratickej výchovy s liberálnou a demokratickou výchovou. Pozrieme sa na vývoj a postupné prepracovanie štýlov výchovy. V roku 1939 Lewin na základe experimentu začal rozlišovať tri štýly výchovy:

1. **autokratický štýl**, ktorý charakterizuje ako autoritatívny, s prísnymi pravidlami a trestami,
2. **slabé vedenie** (liberálna výchova), typické pre túto výchovu je slabé riadenie a málo požiadaviek,
3. **sociálne integračné vedenie** (demokratické), učiteľ alebo rodič dáva menej príkazov, podporuje iniciatívu a individualitu dieťaťa.

V roku 1983 E. E. Maccobyová a J. A. Martin uverejnili štýly výchovy, ktorým zodpovedajú štyri kvadranty v dvoch dimenziách.

Rodičia	Odmietajúci	Akceptujúci
Nároční a kontrolujúci	autoritársky štýl	autoritatívne vzájomný štýl
Nenároční a kontrolujúci	zanedbávajúci štýl	zhovievavý štýl

Čáp a kol. (1994, 1995) sú autormi podrobnejšieho modelu deviatich polí spôsobov výchovy, v ktorom využívajú dva protikladné komponenty v dvoch dimenziách. Dimenzia **emocionálneho vzťahu** môže byť kladná alebo záporná. Kladný emočný vzťah sa prejavuje náklonnosťou, kladným hodnotením dieťaťa, prejavovaním lásky a, naopak, pre záporný emočný vzťah je charakteristické odmietanie, odmeranosť, citový odstup. Stredný emočný vzťah sa vyznačuje vyrovnanými prejavmi kladných a záporných častí. **Dimenzia riadenia** zahŕňa mieru požiadaviek rodičov a voľnosti.

Riadenie				
Emočný vzťah	Silné	Stredné	Slabé	Rozporné
Záporný	Výchova autokratická		Liberálna výchova	Pesimálna forma výchovy
Zápornekladný	Výchova emočne rozporná			
Kladný	Výchova prísna a pritom láskavá	Optimálna výchova	Láskavá výchova bez požiadaviek a hraníc	Rozporné riadenie
Extrémne kladný			Kamarátsky vzťah	

Na základe týchto modelov štýlov výchovy sme vytvorili tabuľku optimálnych štýlov výchovy podľa Lewina, Maccoby-Martin, Čáp a kol.:

Lewin	Sociálne integračné vedenie	<ul style="list-style-type: none"> – namiesto trestov a príkazov pôsobenie príkladom – akceptovanie individuality dieťaťa – chýba emocionálny rozmer výchovy
Maccoby Martin	Autoritatívne-vzájomný štýl	– rodič akceptuje dieťa, ale kladie dôraz aj na požiadavky a hranice vo výchove
Čáp	1. Optimálna forma výchovy so vzájomným porozumením a primerným riadením 2. Výchova prísna a pritom láskavá	1. Extrémne kladný emočný vzťah rodiča k dieťaťu a stredné riadenie, prijímanie dieťaťa a jeho podpora 2. Dospelý kladie požiadavky, ale s ohľadom na možnosti dieťaťa

Prostredníctvom tohto zhrnutia sme si mohli lepšie uvedomiť, že nielen láskavý prístup, ale aj autorita rodiča sú vo výchove dieťaťa a mladého človeka nevyhnutné a dôležité. A aj napriek tomu sa autorita mnohokrát zamieňa s autoritárstvom, čo je jej presným opakom. Znakmi autoritárskej výchovy „je časté používanie rozkazu, trestu, s malým porozumením pre potreby a záujmy detí a potláčaním ich iniciatívy. Vedie k veľkej závislosti od vychovávateľa a zvýšenej submisivite, alebo, naopak, agresivite.“ (Průcha, 2009, s. 25)

Mühlhan (1997) hovorí o dvoch typoch autority:

- autorita založená na moci a prevahe, ktorú označuje ako „**autoritu moci**“,
- „**autorita vzťahov**“ ktorá vychádza zo vzájomnej úcty.

Tieto dva typy autorít sú úplne odlišné. „Autorita moci“ sa zakladá na von-

kajšej kontrole, na prejavoch moci a strachu. Tento typ autority sa časom stane neúčinný z dôvodu zmenšenia strachu dieťaťa z trestu alebo ešte väčšej rebelie. „Ten, kto sa spolieha na svoju „mocenskú autoritu“, si buduje rodinný dom z piesku.“ „Autorita vzťahov“ sa nespolieha na strach dieťaťa, ale na úctu a rešpekt, ktoré dieťa má k svojim rodičom. „V živote sú situácie kedy otec a matka musia aj rozkázat'. Ale musí to byť výnimkou, nie pravidlom. Miera „autority vzťahu“ musí byť v prevahe.“ (Mühlan, 1997, s. 100)

Má vôbec rodičovská autorita význam v dobe, v ktorej rodičia nemajú autoritu na čom stavať, pretože deti a mladí ľudia nemajú problém dostať sa k informáciám rôzneho druhu, rýchlo sa učia a osvojujú si technické spôsobilosti a schopnosti? Týmto problémom sa zaoberá Vališová (1999), ktorá zdôrazňuje, že rodičovská autorita vychádza zo starostlivosti, z pocitu solidarity, bezpečia a istoty, ktorej sa mladému človeku dostáva. Rodičia aj napriek tomu, že môžu zaostávať za technickými vedomosťami svojich detí, disponujú životnými skúsenosťami a múdrosťou, ktoré sú nenahraditeľné.

Moderná rodina prechádza rôznymi problémami a krízami (pluralizácia rodinných foriem, rozvodovosť, strata roly otca, zmena identity žien, zmena hodnotovej orientácie a iné), ktoré sa odrážajú aj na autorite rodičov u dospievajúcich detí.

ANALÝZA FAKTOV OVPLYVŇUJÚCICH STRATU AUTORITY V RODINE

1. Pluralizácia rodinných foriem a sociálnych vzťahov

Stav, v ktorom sa dnešná rodina nachádza, ovplyvňuje najmä deti a tento fakt je často aj dôvodom ich problémov. Žijeme v spoločnosti, kde je rozvod bežnou, rutinnou záležitosťou a sudcovia na celom svete denne rozvedú tisícky párov. Byť ženatý a vydatá sa dnes „nenosí“. Veľa párov žije v spoločnej domácnosti bez manželského zväzku, buď na skúšku, alebo v trvalo nezosobášenej kohabitácii. Vzniká obrovská paleta „singles“ vzťahov:

- *víkendové manželstvá*, kde partneri majú na seba čas len počas víkendov, cez týždeň má každý vlastné bývanie a vlastný život,
- *vzťah na diaľku*, nepravidelné stretávanie sa, každý má aj vlastný život bez obmedzení toho druhého, bez zodpovednosti a záväzkov,
- *otvorené vzťahy*, sú akceptované intímne vzťahy aj s iným partnerom,
- *priateľ/priateľka* do nepohody.

V takejto spleti vzťahov je ťažké sa vyznať a o to ťažšie si je predstaviť, ako môže dieťa v takýchto rodinných formách žiť a byť vychovávané.

Mnohé rodiny žijú bez otcov a sú teda neúplnými rodinami. Je to spôsobené buď rozvodom a pridelením dieťaťa do osobnej starostlivosti matke alebo nezaujmom otca o svoje dieťa, o jeho výchovu a starostlivosť. „Napríklad tretina

otcov sa do jedného roka od rozvodu zo života svojich detí úplne stratí.“ (Bidulph, 1999, s. 109) Neúplné rodiny sú v SR až v 90 % prípadov vedené ženami, čiže je to rodina s oslabenou vychovávateľskou úlohou jedného z partnerov.

Gruchalová (2001) uvádza štatistiku mladistvých, ktorí vyrastali v rodinách bez otcov, a aké dôsledky to malo na ich budúci život.

Z rodín bez otcov v USA pochádza:

90 % utečencov a detí bez domova

85 % všetkých mladistvých väzňov

75 % všetkých dospelujúcich v drogových centrách

71 % nepľnoletých tehotných

71 % všetkých, ktorí prerušili školu

70 % v štátnych zariadeniach

63 % mladistvých samovrahov.

McDowell (2005, s. 6) uvádza aj ďalšie výskumy, ktoré potvrdzujú, že otec je významným faktorom v živote mladého človeka. Ak chýba, prejavuje sa to negatívne na duševnom a fyzickom zdraví a celkovom rozvoji adolescenta.

Výskum Dr. Armanda Nicholisa (1984, s. 7 – 8) preukázal, že u dieťaťa emocionálna a telesná neprítomnosť otca prispieva:

- k slabej motivácii niečo dosiahnuť,
- k neschopnosti vymeniť okamžité potešenie za neskorší prospech,
- k zníženiu sebavedomia,
- ku sklonu podliehať negatívne skupinovému vplyvu a podieľa sa na raste delikvencie.

Rovnako tak ako je vo výchove dôležitá matka a má v nej svoje poslanie, tak isto ho má aj otec. „Rodičovská autorita pramení z toho, že obaja rodičia – matka i otec – sa starajú o dieťa podporujú ho, poskytujú mu domov, pocit solidarity, základ bezpečia a istoty.“ (Potočárová, 2003, s. 83) Bakalař (2002) opisuje proces triangulácie, ktorý sa odohráva v rodine medzi matkou, otcom a dieťaťom. Tento proces spočíva v tom, že dieťa je viazané najprv na matku – dyadický proces a je dôležité, aby naviazalo aj vzťah s otcom. Identita dieťaťa sa utvára lepšie, keď je súčasťou trojstranného vzťahu, ako keď je súčasťou dvojstranného vzťahu. V tomto prípade dieťa, dospelujúci zažíva dvojpólový vzťah k matke, druhý vzťah k otcovi a ešte vníma tretí vzťah, ktorý je medzi matkou a otcom. To znamená, že neprítomnosť otca v rodine má negatívny dopad na vývoj identity dospelujúceho.

2. Postmodernita

V zborníku Relativizácie autority a jej dopady na súčasnu mládež Sak (Vališová, 2005, s. 231) uvádza postmodernitu ako jeden z faktorov, ktorý ovplyvňuje význam autority v spoločnosti. Pre postmodernú spoločnosť je charakteristická pluralita a relativita. „Rôzne ideí a hodnoty sú rovnako platné, stoja vedľa seba, žiadna nie je nadradená. Spoločenská klíma konštruovaná na takýchto pri-

ncípoch nie je priaznivá pre vznik a fungovanie autority, pretože pokiaľ je všetko možné a platné, nie je čím jednoznačne premeriavať kvalitu subjektu a hodnotiť jeho význam pre spoločnosť“

3. Zmena hodnôt a hodnotovej orientácie

Rodina je sama o sebe hodnota a hodnoty aj vytvára. Vplyv rodičov na formovanie hodnotového systému v období dospievania je výrazný. Hodnoty sa menia veľmi pomaly, oveľa pomalšie ako iné zložky spoločnosti. Hodnota rodiny sa v dnešnej spoločnosti mení, a to aj napriek tomu, že v mnohých výskumoch sa ocitá na prvých priečkach dôležitosti. Vo výskume s názvom Hodnotový systém stredoškolskej mládeže autorka Koldeová (2007) skúmala 543 respondentov zo SR a NSR. Cieľom výskumu bolo zistiť, aké typy hodnôt preferujú títo respondenti. Na prvých pozíciách sa umiestnili hodnoty zdravia, rodiny, lásky a priateľstva. Materiálne hodnoty sa pohybovali v strede ich hodnotového systému. Autorka predpokladá, že tento výsledok bol ovplyvnený tým, že mladí ľudia zo skúmaných krajín sú finančne a materiálne zabezpečení rodičmi a nie sú nútení starať sa sami o seba. Vo výskume európskych hodnôt (1999/2000), v ktorom sa porovnávali názory obyvateľstva z 32 európskych krajín, bola položená otázka, či považujú hodnotu rodiny za „veľmi dôležitú“. Na prvých priečkach sa umiestnila Malta (95,6 % podiel kladných odpovedí), Island a Poľsko. Slovensko (87,5 %) sa umiestnilo na šiestom mieste a najnižšie miesto obsadila Litva (65,1 %). To akou hodnotou je pre spoločnosť rodina, čiastočne ovplyvňuje aj hodnotový systém priamo v nej. To, vplýva aj na autoritu, autoritu rodiny v spoločnosti a autoritu v rámci rodiny. Autorita je nositeľom určitých hodnôt, systému hodnôt a noriem skupiny a spoločnosti.

4. Zmena identity žien

Identita ženy prestáva byť odvodená od muža, ale vychádza z jej záujmov a jej práce. V minulosti sa tradoval názor, že žena môže chodiť do práce, ale väčšinu času by mala venovať rodine a starostlivosti o ňu. Gardner (1991) hovorí o stúpajúcej nespokojnosť žien s rodinným životom, mnohé ženy chcú dosiahnuť v živote viac, ako len byť rodičkami, vychovávateľkami detí a manželkami. Dnes už nie je ničím zvláštnym ani pohoršujúcim keď muž ostáva na materskej dovolenke a žena chodí do zamestnania. A tak isto nie je ojedinelé, keď obidvaja rodičia pracujú a dieťa ostáva s pestúnkou, pretože ani žena nechce byť obmedzovaná vo svojej kariére. Tento trend sa v zahraničí a na Slovensku objavuje najmä vo veľkomestách.

5. Zmena a strata roly otca

V minulosti prevládal patriarchálny model, kde bola žiaduca podriadenosť ženy a dieťaťa. Muž ako hlava rodiny mal prirodzenú autoritu, ktorá bola podporovaná úctou a rešpektom nielen v rodine, ale aj v spoločnosti. V súčasnosti nastáva zmena, otec už nemá to postavenie, ktoré mal predtým. Prejavuje sa kríza otcovskej roly, až do takej miery, že sa stretávame s názormi, že otec je dôležitý iba pri splodení dieťaťa a potom sa jeho úloha končí. A tak patriarchálny model sa mení na moderné vzťahy – egalitárnosť, pre ktorú je charakteristické rozdeľovanie autority, posun k del'be práce a rozhodovania medzi mužom a ženou. Na Slovensku ešte stále pretrváva patriarchálny model, s postupným posunom k egalitárnosti.

Podľa Potočárovej (2003) oslabenie otcovskej roly najviac vníma dospievajúca mládež, ktorá tento deficit prejavuje odmietaním akejkoľvek autority. Čím viac adolescent nerešpektuje autoritu v rodine, tým viac sa môže stotožňovať s pravidlami rovesníckej skupiny, ktorá mu slúži ako náhrada skutočnej autority, čo nesie množstvo rizík.

Sme svedkami chýbajúcej autority v spoločnosti a práve jednou z príčin môže byť kríza otcovskej úlohy v rodine.

6. Osobnosť vychovávateľa (rodiča)

Autoritu buď človek má, nemá, alebo ju stráca. Autoritou sa stáva človek, ktorí má vnútornú stabilitu, istotu a vie, čo chce dosiahnuť alebo docieľiť. Väčšinou ľudia, ktorí sú labilní a emocionálne nestabilní, majú problémy byť pre niekoho autoritou, ale tak isto majú aj problémy prijímať autoritu. Rodičia sú pre dieťa vzorom a keď dieťa vidí, že rodičia nemajú medzi sebou rešpekt a úctu, nebude ich mať ani dieťa. Podľa Vališovej (2008, s. 56) „autoritu osobnosti oslabuje: neznalosť, nedôslednosť, nespravodlivosť, nečestné jednanie, nerozhodnosť, nedodržanie sľubu, nízke sebavedomie, nadradenosť, neistota, manipulatívne správanie a hrozby.“

AKÝ MÁ VÝZNAM AUTORITA VO VÝCHOVE ADOLESCENTOV?

V období adolescencie nastávajú mnohé zmeny, nielen psychické a fyzické ale aj spoločenské. Človek, ktorý bol dieťaťom začína dospievať, inak vníma svet, svojich rodičov a priateľov, má iné záľuby a potreby. „Prebieha zložitý proces identifikácie, v ktorom si mladí ľudia vytvárajú vlastné vzťahy, vzory, volia si vlastné priority a hodnoty. Osoby ktoré sa pre nich stávajú autoritami, nemusia byť len reálne osoby, alebo len z rodinného prostredia. Kultúrny a sociálny horizont dospievajúcich sa rozširuje“ (Potočárová, 2003, s. 84). Mení sa vzťah medzi rodičmi a ním, adolescent nie je už tak upnutý na matku a otca a väčší význam

pre neho začínajú mať priatelia. Rodič musí vnímať tieto zmeny a musí byť na ne pripravený. Treba prispôbiť výchovný štýl, komunikáciu, požiadavky na adolescenta, formu trestov a pochvál. Autorita je tu rovnako dôležitá a možno ešte viac ako v detstve. Rodičovská autorita znamená, že skúsený a zrelý má prevahu nad nezrelým a neskúseným. Tento vzťah je špecifický v tom, že je podložený láskou rodiča k dieťaťu. Vzťah rodiča k adolescentovi je krehký, pod vplyvom rôznych hormonálnych zmien, ktoré sa dejú v tele mladého človeka, hľadaním svojej identity a miesta v spoločnosti. Rodič si musí dávať pozor, aby nestratil autoritu, nesprávnym spôsobom jej získavania (Augustyn, 2002, s. 226):

- **autorita založená na utláčaní** – rodičia všetko riešia krikom, nadávkami a bitkou,
- **autorita založená na odstupe** – rodičia nemajú na svoje deti čas,
- **autorita založená na domýšľavosti** – rodičia bojujú o autoritu takým spôsobom, že sa vychvaľujú a vymýšľajú si, čo dosiahli, a pritom to nie je pravda,
- **autorita založená na moralizovaní** – rodičia každú maličkosť využívajú na to, aby mohli dieťa karhať a napomínať,
- **autorita vybudovaná na prehnanej láske a добрote** – rodičia sa neustále snažia dokazovať dieťaťu svoju lásku, toto správanie vedie k sebecktu, pretvárke a neúprimnosti,
- **autorita získaná prehnanou dobrotou a povolnosťou** – rodičia sa snažia dať dieťaťu všetko, po čom túži, aj keď to nepotrebuje, ale chce; rodič plní rozkazy dieťaťa a prispôbuje sa mu,
- **autorita vybudovaná na podplácaní** – rodičia si kupujú poslušnosť dieťaťa darčekmi,
- **autorita vybudovaná na nejednotnom vzťahu rodičov** – každý rodič má iný štýl výchovy, jeden je liberálny a druhý prísny, dva protiklady, ktoré dieťa môže zneužívať.

Otec a matka sú dvaja partneri, ktorí majú byť jednotní vo výchove detí. V prvom rade musí fungovať manželstvo, to znamená vzťahy, komunikácia, úcta a rešpekt medzi mužom a ženou. Každý z nich má špecifickú úlohu vo výchove, ktorá má rovnako dôležitú hodnotu a ktorá je nezastupiteľná.

Podľa McDowella (2005) je otcovstvo najobávanejším zamestnaním, mnohí muži pristupujú k nemu s obavami a strachom. Je to však tá najpotrebnejšia práca a aj najviac odmenená. Úloha otca v rodine nebola nikdy taká dôležitá ako v tejto dobe.

Úloha otca vo výchove syna spočíva v troch oblastiach (Potočárová, 2003, s. 30 – 31): v správaní sa a spôsobe jednania so ženami, v oblasti typicky mužských aktivít, v oblasti prestíže a úcty z otcovho verejného postavenia a zo spoločenskej úcty. Vo výchove dcér sú otcovia dôležití ako vzor pri výbere svojho budúceho partnera, v otcovi má dcéra možnosť vyskúšať si nácvik postojov a správanie voči mužom, dcéra hľadá v otcovi prijatie svojej osoby, ochranu a oporu. Otec má významnú úlohu hlavne v období adolescencie, keď je prostredníkom a zmierovačom medzi matkou a dcérou, ktoré prichádzajú do konfliktu.

Vo výchove dospievajúceho syna je **úlohou matky** byť vzorom, ako sa správať k ženám a je pre neho najbližšou predstaviteľkou ženskej roly. V období dospievania musí dať matka synovi voľnosť, pomôcť mu pri osamostatňovaní sa, hľadani vlastnej identity a neklásť mu prekážky. Matka stále ostáva miestom napĺňania biologických a psychických potrieb. Úloha matky vo výchove dcéry spočíva v jej zasväcovaní do života ženy, napĺňaní jej potrieb, v rešpektovaní a vnímaní dcéry ako rovnocennej.

Pokiaľ nie je dostatočne napĺňaná úloha otca a matky vo výchove, nemôže sa rozvíjať ich prirodzená autorita. Obdobie adolescencie má byť prípravou na dospelosť. Mladý človek má byť zodpovedný za svoje činy a rozhodnutia. Musí sa naučiť rešpektovať autority, a to nielen rodičovskú.

POUŽITÁ LITERATÚRA

- AUGUSTYN, N.: *Otcovstvo. Pedagogické a duchovné aspekty*. Trnava : Dobrá Kniha, 2002.
- BIDDULPH, S.: *Tajemství výchovy šťastných dětí*. Praha : Portál, 1999.
- ČÁP, J. – MAREŠ, J.: *Psychologie pro učitele*. Praha : Portál, 2001.
- DOBSON, J.: *Rodičovství chce odvahy*. Praha : Návrat domů. 1995. 190 s.
- DOBSON, J.: *Výchova chlapců*. Bratislava : Posta libri, 2007.
- ŽURIČ, L. – BRATSKÁ, M.: *Pedagogická psychologie*. Bratislava : SPN, 1997. 463 s.
- GRUCHALOVÁ, Ľ.: *Otcovstvo, dar a poslanie*. Spišské Podhradie : IMPRIMI PRO-TEST, 2001.
- LEMAN, K.: *Na otci záleží*. Praha : Návrat domů, 2008. 161 s.
- MACEK, P.: *Adolescence*. Praha : Portál, 2003. 141 s.
- MACEK, P. – LACINOVÁ, L.: *Vztahy v dospívání*. Brno : Barrister&Principal, 2006.
- MARÍKOVÁ, H.: Pečující otcové: Příběhy plné odlišností. In: *Sociologický časopis*, 2009, č. 1, s. 89-113.
- MCDOWELL, J.: *Porozumenie s otcom*. Bratislava : CREATIVPRESS, 2005.
- MOŽNÝ, I.: *Rodina a společnost*. Praha : Sociologické nakladatelství, 2008. 323 s.
- MŮHLAN, E.: *Bud' O.K., otec! Vrůtky* : Advent orion. 1997. 202 s.
- POTOČÁROVÁ, M.: *Rodina, mládež a jej postoje k sociálnym limitom*. Bratislava : STU. 2003. 131 s.
- POTOČÁROVÁ, M.: *Pedagogika rodiny*. Bratislava : UK, 2008. 211 s.
- ROZINAJOVÁ, H.: *Základy rodinnej výchovy*. Bratislava : SPN, 1992
- VALIŠOVÁ, A.: *Autorita vo výchově*. Praha : KAROLINUM, 1999. 185 s.
- VALIŠOVÁ, A.: *Relativizace autority a její dopady na současnou mládež*. Praha : ISV, 2005. 314 s.
- VALIŠOVÁ, A.: *Jak získat, udržte a neztrácejte autoritu*. Praha : Grada, 2008. 141 s.
- VÁGNEROVÁ, M.: *Vývojová psychologie I*. Praha : Karolinum, 2008. 467 s.

SUMMARY

Current period is characterized by many changes in all areas of life, which covers family as well. The article is dealing with the importance of authority in adolescent's family. Young person needs frontiers and authority on which he can rely on in his period of adolescence. In this period parental authority is getting less important and is substituted by authority in peer groups or others. In spite of this fact it is still important. To make the authority in adolescent's education more effective it is important to choose the right way of its realization.